

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacræ Theologiæ Professoris, Et sanctæ Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtvtibvs,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatvm Serie Vigesimvm-Octavvm De Matrimoniis, &
Sponsalibus, cum Indicibus necessariis

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Qualiter ex causa fornicationis sponsalia dissoluantur. Pun. 25.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76659](#)

Quippe in praedicta obligatione ut constat ex leg. Celsus §. 1. ff. de recept. viri. & tradit. Abbas in c. cum dilecti de dole, & contumac. duo continentur, vnum soluendi absoluere, aliud soluendi co die, & licet hoc ultimum omittatur, prior tamen obligatio ipsoe absolute, & a secunda independens persecut. Secundo designari potest dies causa definienda obligationis, vti regulariter contingit in votis, & praceptis, quorum obligatio celat termino illorum executione transtulit, quia non tuit obligatio abolita, sed praedicto termino annexa, & ab eo pendens, de qua obligatione loquitur lex fidei in for. s. fin. ff. mandat, iuncta Glossa in leg. obligatione la 2. post prime. ibi Glossa verbo, dare ff. de actionib. & obligat. Igitur si sponsalibus dies assignatus sit non ad finiendam obligationem, sed ne ultra obligatio differatur, non obinde liber ab obligatione est qui eo die designato sponsalia non impletur. At si dies fuerit assignata causa obligationis finienda, is per quem non stetit sponsalia executione ac corum obligatione liberatur, vti deciditur cap. sicut de sponsalib. ibi. Nisi iuramento suo certum terminum praefixit, intra quem dictam duceret in vxorem, & per eum non stetit, quin ad itatum terminum matrimonium consumunt.

3. Quod si roges, quando censeatur terminus appositus ad finiendam obligationem, vel portus ad finiendum illius dilationem, & obligationem sollicitandam? Quando de intentione non constat, & verba ambigua sunt, duas regulas tradit Sanch. dicta disp. 3. num. 3. que non sunt omnino firmata, vt bene probat Basil. Ponce lib. 12. de sponsalib. cap. 1. 6. num. 3. Quare exsimis recurrentia scilicet ad causas, & motiva, ob qua terminus fuerit assignatus, & ex illis colligendum, an assignatus fuerit causa finienda obligationem, an causa illam sollicitandi? Nam ut optimè inquit Egid. de Coninch. disp. 2. 3. dub. 6. n. 42. Si vtraque pars, vel ea qua cupit diem adiici mouetur ad assignandum terminum sponsalibus exequendis, quia sibi expediat vel cum hac, vel cum alia feminina, qua sibi offertur contrahere intra illud tempus, eo quod timer omisiss illis matrimoniois non inventurus postea aliud ita commodum. Certe dies assignatur ad finiendam obligationem ex parte illius, per quem non stetit, quominus contractus perficiatur, huius dies tempore contractus, sive postmodum adiiciatur. Ac si dies a partibus adiiciatur, ne aliqua ratione matrimonio, quod maximè cipiunt imperiat, sive adiectus sit ab initio, sive postea non liberetur ab obligatione sponsalium ob elapsum terminum, quia terminus non finit obligationem, sed obligationem viget, & sollicitat.

4. Ex dictis colliges termino designato causa sollicitanda obligationis te non esse liberum ab obligatione ex eo quod alter omisit sponsalia exequi die designato, quia esto culpabilis fuerit, si tamen paratus sit breui tempore impleturus, non est censendus culpam grauem commissile, nec fidem nobilitarer violare, quod necessarium requiritur, vt possis sponsalia dissoluere, sicut notauit Coninch. dis. 2. 3. dub. 6. num. 4. 5. concl. 3. Quocirca ut in hac parte procedere possis iudicem adire debes, vt ex eius autoritate causa dissoluendi sponsalia definitur, neque enim tibi iudicium in propria causa committendum est, vti in princ. huius puncti dividimus.

5. Si vero terminus designetur causa finienda obligationis is per quem stetit obligationem implere dissoluere sponsalia non potest alio volente, quia aequum non est, vt ex sua iniuriae commodum reportet, vti docuit Sanch. lib. 1. disp. 1. 3. n. 6. Gutier. de matr. cap. 24. n. 10. & alij apud ipsos Quod si culpa vacea in sponsalibus non implendis eo quod aegritudine, vel alia de causa detentus fuerit, esti alii videtur posset ab obligatione liberari; ipsoe quae dici certo annixa est, omnino tenendum est contrarium. Quippe eo in euenu tenetur non in vi alicuius iniuriae alteri facta, cum nulla fuit, sed in vi rei alienae accepta, & retenta: retinet enim seipsum, qui alteri ad contrahendum matrimonio debitus erat, nec fuit traditus. Neque enim aequum erat alterum iure quodlibet ob suum defectum etiam inculpabilem priuare, sicut tradit Coninch. disp. 2. 3. dub. 6. n. 4. 6. concl. 4. & colligitur ex Sanch. dis. 5. 3. num. 7. & 8. Gutier. cap. 24. num. 10.

6. Paratus autem sponsalia exequi solutus est ab eorum obligatione alio culpabiliter omittente, vt docent omnes Doctores ex expressa decisione. Textus in cap. sicut de sponsalib. Quod verum habet etiam sponsalia iurata sine, vti erant quae referuntur in dicto cap. sicut. Quare si vterque culpabilis est, utque dissoluere sponsalia potest, vt notauit Basil. Ponce, lib. 12. de sponsalib. cap. 1. 6. num. 4. in fine. Coninch. dis. 2. 3. dub. 6. num. 4. 9. Sanch. dis. 5. 3. num. 6. Gutier. cap. 24. circa finem.

7. Difficultas est, An mora inculpabilis praeter alteri comparti sufficiens causa resiliendi? Negant Paludan. in 4. dis. 27. que lib. 1. art. 3. ca. 4. num. 20. Sanch. dis. 5. 3. num. 7. Gutier. de matr. cap. 24. num. 10. Basil. Ponce lib. 12. cap. 1. 6. in fine num. 4. Mouentur primò ex cap. sicut de sponsa-

lib. vbi Pontifex ad existendum ab obligatione sponsalium sponsum paratum, ponderat, quod non stetit per ipsum, quod minus matrimonio perficeretur; ac qui nullo impedimento detenus sponsalia non implet, dici non potest per ipsum statre, argum. regula iuris, 6. in 6. ibi: Cum non stat per eum ad quem pertinet, quoniam conditio impletatur, haberet debet perinde ac si impleta esset, & reg. 1. eodem lib. imputari non debet ei per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerit faciendum. Secundò, legitime impedito non currit tempus, vt deciditur cap. quia diuersitatem, de concess. prebend. & leg. 1. §. fin. Cod. de annuali except. Autem n. nisi tricenniali Cod. de ve- nis matern. & ibi Pinel. num. 32.

8. Nihilominus spectat iuris iure verius credo ex quaenque mora alterius paratum sponsum liberum esse ab sponsalium obligatione, quod docuit Nauar. cap. 4. 2. num. 27. 18. 19. 11. Egid. de Coninch. dis. 2. 3. dub. 6. num. 4. 7. Paul. Layman lib. 5. sum. tr. 10. 1. p. 2. m. 17. & non leuiter colligitur ex dicto cap. sicut, vbi Pontifex declarat liberum ab obligatione cum per quem non stat sponsalia perfici, neque meminit, an alia pars culpabilem, vel inculpabilem moram habuerit. Pater lex si conuenient, 14. ff. pro socii, ibi. Nec tenebitur pro loco qui id est renunciat, quia conditio quadam, qua societas est coacta ei non praestator, vbi lex solum spectat conditions deficitum, non culpam. Ratio est, quia sponsis praefectibus terminum sponsalibus, ne diutius a nuptiis abstineant, nece occasione commodam sibi oblatam contrahendi matrimonij committant, quam rite postea non inventuri, neque damnosum est, sive pars culpabiliter, sive inculpabiliter omittat contrahere. Ergo credendum est pro virtute causa termini appositi esse, & sub ea conditione contrahendum esse celebratum, vt resiliere licet ei per quem non stetit, quoniam sponsalia perficerentur. Praeterea si sponsus paratus ab obligatione sponsalium non eximitur, nisi ob moram alterius culpabilis frustra terminus est appositus causa finienda obligations, siquidem termino apposito causa obligationis sollicitande ob moram alterius culpabilem paratus sponsus ab obligatione liberatur.

9. Neque obstant in contrarium adducta. Nam Textus in cap. sicut, portus nostrarum sententiam probat. Etiam ille ob causam sponsalia non perficiuntur, dicendum est si sit per ipsum, tametsi in ea causa sit inculpabilis, vt si religiosus fieret Regula autem illa iuris 6. habet locum in promulgatione libertatis, legatis, testamentis, & institutionibus, in quibus us benigne voluntate concedentes interpretatur, ne vel donante priuare eum, sine cuius culpa conditio requiri non possit. Hoc autem extendi non debet ad contractus maxime onerosos, vti est contractus sponsaliorum, sicut notauit Sanch. plures referens lib. 1. dis. 3. n. 2. illa vero reg. 4. 1. impeditum debet, &c. loquitur de contrahenda pena sive ex conscientia sive a lege: huc enim non afficit eum per quem est culpabiliter fecit facere quod erat faciendum. Et ad id est argumentum sumptum ex cap. quia diuersitatem, & leg. 1. Cod. de annuali cap. &c. Nemini enim legitimè in pedito currit tempus, vt iure quoque priuatur. At in praesenti non priuatur matrimonio, qui sponsalibus adimplendis legitimè impeditis est in pœnam aliecius delicti, sed quia in conditione contractus a se constituta defecit, iuxta dict. leg. si conuenient. Mouentur optimè Proposit. dicto cap. de illis. num. 5. casu. 5. de sponsalib. Sanch. dis. 5. 3. n. 9. Gutier. de matr. cap. 24. in fine, quorū iudice designatur terminus matrimonio contrahendo obsecrū fornicationis, vel alia de causa ceteri appositi ad finiendum obligationem, irata eo tempore elapsis, per quem non stetit, liber exstat ab sponsalium obligatione: alias pertinenti terminum designari non esset satis consultum.

P V N C T V M X X V.

Qualiter ex causa fornicationis sponsalia dissoluntur?

1. Ob fornicationem sequentem sponsalia dissoluntur.
2. Extendetur dectrina ad fornicationem sponsalium.
3. Predicta dissolutio est in favorem innocentis.
4. Ob fornicationem violentam in aliquo negant dissoluti.
5. Verius est oppositum.
6. Intelligentur est de copula violenta cum sponsalibus.
7. Oscula, tactus que impudici præstare innocentis sufficientem causam dissoluendi sponsalium, si fuerint ex parte sponsalium ex parte sponsalium in opinione plurium.
8. Verius est à quocunque admittantur præstare innocentis sufficientem causam dissoluendi.
9. Verius sponsalibus fornicante communis est sententia solidum sponsalium resistere posse.
10. Verius est oppositum.
11. Qua dicta sunt de fornicatione carnali locum habent in spiritualibus, scilicet heresi.

i. Cesa

1. Cetera res est sponsalia dissoluti ob fornicationem sequentem. Si enim haec causa sufficiens est muriuam coniugum habitationem dissoluere, a fortiori sufficiet dissoluere obligationem remotam ad predictam habitationem, ut dicitur cap. quemadmodum, de iure uirando, & leg. 8. tit. 1. part. 4. & ih. Gregor. Lopez. Quod verum habet, tametsi sponsalia iurata sunt, quia iuramentum sequitur naturam actus, cui adhaeret, sicut notatur in dicto cap. quemadmodum: & tradit ueritatem certum Sanch. lib. 1. disp. 5. concil. 1. Gutierrez. de matr. cap. 31. num. 1. Coninch. disp. 3. dub. 9. concil. 4. Basil. Ponce lib. 12. de sponsalib. cap. 17. num. 2. Paul. Layman. lib. 5. summafrat. 10. 1. p. cap. 1. a. num. 10.

2. Et licet dictus Textus in cap. quemadmodum loquatur tantum de sponsa fornicante, omnes Doctores extendunt ad sponsi fornicationem, ob quam sponsa innocens dissoluere sponsalia poterit, quia in hac parte pars sua, cum vterque ob sponsalium contractum obligatus sit suum corpus nemini tradere, sed compari seruare in matrimonio ipsum, quam obligacione violat illae qui fornicatur, sicut docent post alios antiquiores Menoch. de arbitrat. casu 4. 55. numero 5. Cosar. 4. decret. 1. p. cap. 1. in princ. sub numero 2. Henrig. lib. 11. capit. 14. num. 6. Sanch. lib. 1. disp. 5. num. 4. Gutierrez. de matr. capit. 31. numero 1. Paul. Layman. Basil. & Coninch. lib. 1. alleg.

3. Predicta sponsalium dissolutio est solùm in fauore innocentis, & ex parte illius. Quare fornicata astrenius est sponsalis obligationis, si alter perficeret contractum velit, quia equum non erat, ut ex sua iniuritate commodum reportaret, & innocentem suo iure quæsto priuaret, sicut aduersus talis relatis Couaru. dictio numero 2. Sanch. num. 6. Gutierrez. num. 1. Basil. num. 3. Coninch. dub. 7. concil. 1. Laym. d. cap. 2. num. 10. Superiùm tamen aliquot quæstiones.

4. Prima. An predicta doctrina verum habeat, si fornicatio violenta fuerit; Negant Tabiena vero Sponsalia, quæst. 9. num. 10. casu 6. Armilla. cœdem num. 12. eo quod ob similem causam non separant coniuges quoad torum: ex qua separatio Textus in cap. quemadmodum de iure uirando intulit sponsalium separacionem. Deinde sic fornicationem patiens non violat fidem, neque suspicionem ingreditur constante matrimonio violatorius. Ergo non est cur iure sibi debito priuatur.

5. Nihilominus communior sententia, & probabilior docet ob copulam violentiam cum sponsa posse sponsum ab sponsalibus resilire. Non quia sponsa violauerit fidem, aut suspicatur redditus de futura violatione. Sed quia redditus est voluntariorum, eamque ducenti probrosum sit perculsum qui exponor alienam problem pro sua aletandi. Ob quas causas in cap. 27. quæst. 2. permititur sponsi sponsam sine culpa non dicere, vel dimittere, prout sibi placuerit. Atque ita docent Sylvest. verb. Sponsalia. num. 10. casu 7. Nauart. cap. 22. num. 27. Henrig. lib. 11. cap. 14. num. 6. Couaru. dictio 10. 5. num. 2. Sanch. dispucat. 5. num. 7. Gutierrez. numero 2. Coninch. dub. 7. concil. 2. Laym. d. cap. 2. numero 10. & alii apud eos.

6. Nonanter dixi, ob copulam violentiam cum sponsa. Nam elo Grolla in cap. si quippe 27. quæst. 2. in fine, & Gutierrez. cap. 31. de matr. num. 3. quibus fauet Nauart. cap. 22. num. 27. vers. 5. exilium sponsi patiente vim posse sponsam sponsalia dissoluere, eo quod videatur fornicatio probosum esse sic statutum ducere. At communior sententia apud Sanch. disp. 31. num. 8. Basil. Ponce. cap. 17. num. 3. contrarium celer, co quod communis hominum astimatione nulla nota inf. misericordia accrescat, co quod per vim coactus fuerit aliquam fornicationem cognoscere, si forte id euincere potest, ut dubitavit Tolet. lib. 5. sum. cap. 10. vers. alter casus, & Gutierrez. suprà. Secundum credemus si per vim sodomitice cognoscere potest, quia negari non potest ob predictum stuprum viuorem esse redditum, & probosum esse feminam sic stupratur ducere.

7. Secunda: An oscula, tactusque impudicii sponsi, vel sponsi cum aliis praestent innocentem sufficientem causam dissoluendi sponsalia? Si ex parte feminæ predicta oscula, & tactus fuerint admitti, affirmat ex communiori sententia Couaru. 2. part. 7. §. 6. num. 3. Sanch. disp. 3. 5. num. 5. Gutierrez. cap. 31. de matr. num. 2. Coninch. disp. 3. dub. 7. num. 5. 6. Basil. Ponce lib. 12. cap. 17. num. 3. Paul. Laym. dictio cap. 2. num. 10. predicti sponsi sufficientem cauam dissoluendi sponsalia, co quod censeatur impudica, & ita vilis, ut absque nota non possit eam ducere,

Sicut vero censetur Sanch. Basil. Coninch. & Laym. esse discordum de viro, qui ob predicta oscula, & tactus vilior redditus non est, nec probrum est feminæ cum illo contrahere. Excipliant tamen Coninch. & Laym, nisi oscula, & tactus sunt frequentes, ut indicent propensum valde sponsi in alteram animalium, ut merito timeri possit, quod sponsam non sit amatur, aut fidei non seruatur.

8. Mili tamen probabilius videtur à quocumque sive sponsa sive sponsi oscula, vel tactus impudicii admittantur pre-

stat innocentia sufficientem causam sponsalia dissoluendi: quod docuit Ochagavia de sponsalib. quæst. 3. inclinat Gutierrez. de matr. cap. 1. num. 1. in fine, & doctissimi Neoterici. Mo- uerit quod predictis osculis, & tactibus fides in sponsalibus data violetur. Quippe contrafententes sponsalia promittunt alteri corpus suum non tradere nedum in matrimonio ipsum, sed sibi iniiciem referare, ut matrimonio contracto couti possint, quam ramen sponsonem a matrem oscula, & tactus violat, ergo illi fides non est necessariò seruanda, quia frangunt fides fidei sponsa non est. Præterea esto ex predictis osculis, & tactibus sponsus spectata hominum conditio ne non reputetur vilios, sicuti reputatur sponsa, at negari non potest reputari impudicum, & suspicione non leuem ingere sponsam minus esse amatum, & fidem non seruaturum, quæ videntur sufficere ad sponsalium dissolutio-

9. Tertia. An utroque sposo fornicante licet virique resilire, sed illa delicta manu compensatione tolli, argum. capit. intellectimus de adulterio, docuit Paluian. in 4. diss. 27. quæst. 7. art. 3. num. 17. vers. Quarò in compensando. Etenim in causa matrimonij, & sponsalium vterque sponsus equalis est. Communis tamen sententia docet solum sponsum, sed non sponsam resilire posse. Sic Henrig. lib. 1. de matr. cap. 14. num. 6. Sanch. lib. 1. disp. 5. num. 4. Gutierrez. de matr. capit. 31. numero 1. Paul. Layman. Basil. & Coninch. lib. 1. alleg.

10. Mihi vero aliter occurrit dicendum, existimo namque non solum sponsum fornicantem resilire posse ob sponsa fornicationem, sed ipsam sponsam ob fornicationem sponsi. Nam esto fornicatio sponsi fecior sit, & viro detestabilior (vt est apertum) ut sponsus sua fornicatione fidem datam violat, præstisque sponsa sufficiemt cauam, ut sponsalia dissoluat, quæ tamen non videatur tolli ex eo quod sponsa fornicatur. Nam Textus in dicto c. intellectimus, quo cauatur pars delicta mutua compensatione tolli, non habet locum in presenti ex sententia Sanch. Henrig. Gutierrez. Layman & aliorum: eo quod delicta pars non sit & præcipue quia est decisio pro statu matrimonij, eius vinculum ut ipso insolubile expedite quo ad habitationem tollatur nisi ex grauiissima cauâ, id est que in illius fauore compensatio delictorum est iniqua hinc admittitur, quod tamen ad sponsalia, quorum vinculum facile soluietur trahi non debet. Præterea, ut ex supradicto punio cõstat, & tradit ranquam certum Sanch. disp. 3. n. 6. & Gutierrez. 24. num. 10. quando iversus sponsus culpabilis est in sponsalium executione vterque sponsio permisum est resilire, neque vius culpa alterius culpa compensatur, ergo idem dicendum est in causa fornicationis. Deinde ponamus posita sponsi fornicatione sponsam velle ab sponsalibus resilire ut facere potest. Quia voluntate declarata ob fornicationem postmodum ipsius superuenient sponsalibus nequit arstringi, ut ipso quædam fuerint soluta. Et idem est argumentum, si sponsa fornicatio præcessit, & sponsus ab sponsalium obligatione recessit, fuitque predictus recessus ab sponsa admisitus. Quod si tempore secunda fornicationis non fuerint ob priorem sponsalia dissoluta, non obinde impeditur eorum dissolucionem secundum fornicantes non tollit, quia prior infidelis extiterit, quam infidelitatem sua fornicatione non censetur ex natura rei remittere: ex iure antequam posita solum in matrimonium prior separatio haec remissio inducitur. Ergo ob fornicationem sponsi potest sponsa fornicaria resilire.

11. Quarta. An dicta de fornicatione carnali locum habent in spirituali, scilicet in heretice omnes Doctores affirmant, ut videtur est in Sanch. disp. 3. 5. num. 3. Gutierrez. cap. 31. in fine. num. 5. Basil. Ponce. lib. 12. cap. 17. num. 3. Sed hoc intelligendum est, tum quando hereticus cohabitatio est innocentia periculosa. Tum quando hoc delictum contingit illis in partibus, in quibus delinquentem infra-

mem reddit, ut in Hispania,
alioisque Catholicis

reguis.

Pvta